

ΑΝΑΛΥΣΗ ΧΡΟΝΟΣΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Καθ. Θεόδωρος Καρακασίδης
Δρ Αθανάσιος Φράγκου

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Βιώσιμη Διαχείριση Περιβαλλοντικών Αλλαγών και
Κυκλική Οικονομία»

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης (autocorrelation function)

Αυτοσυσχέτιση: Ο βαθμός με τον οποίο οι παρατηρήσεις σε μια χρονοσειρά εξαρτώνται η μια από την άλλη, δηλαδή κάθε παρατήρηση εξαρτάται από τις προηγούμενές της.

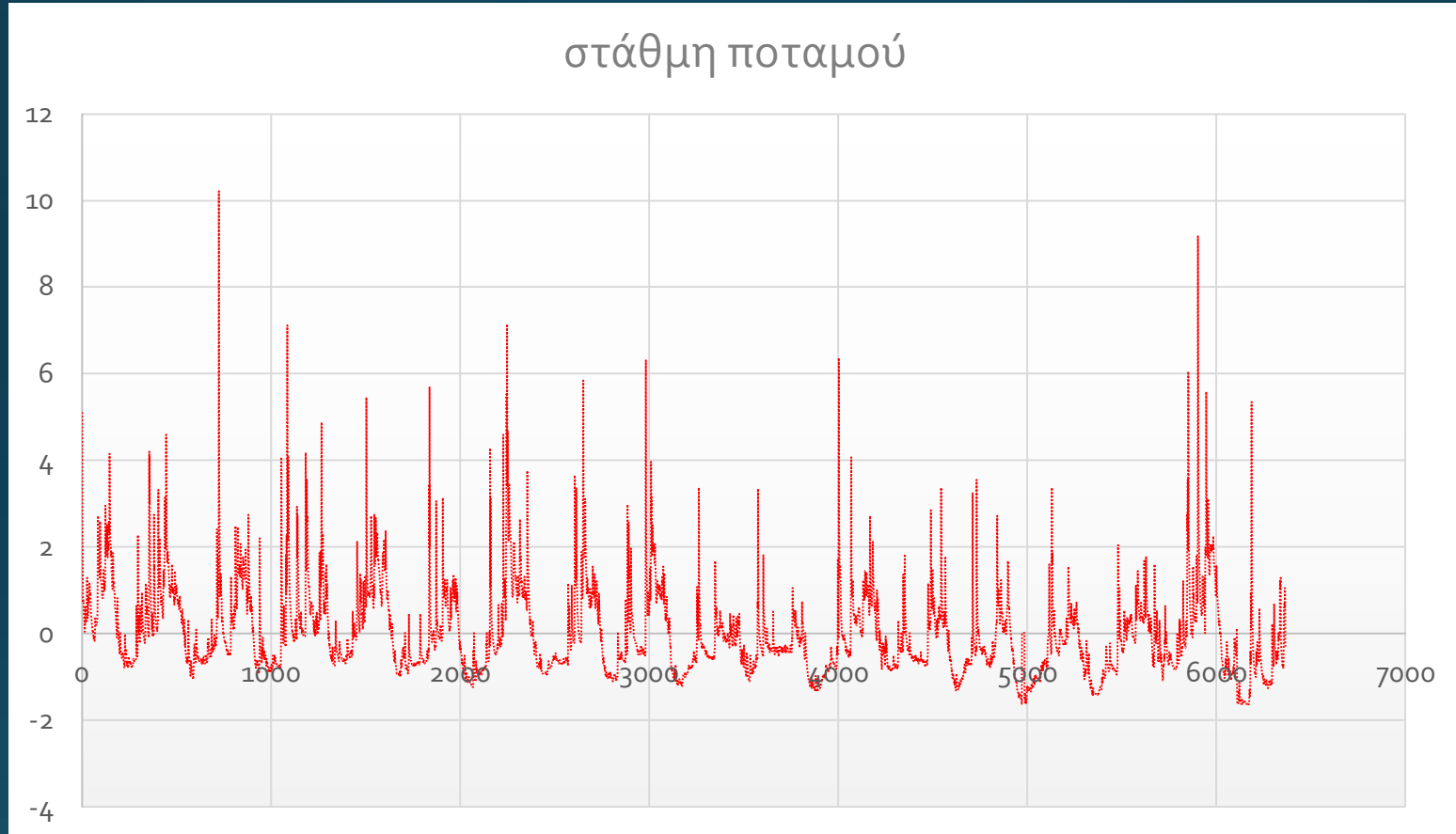
Η **Συνάρτηση Αυτοσυσχέτισης** αποτελεί ένα μέτρο συσχέτισης της χρονικής σειράς με τον εαυτό της με χρονική υστέρηση τ

$$c_{\tau} = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})(x_{i+\tau} - \bar{x})}{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}$$

Από τη μορφή του διαγράμματος της αυτοσυσχέτισης μπορούν να εξαχθούν βασικές πληροφορίες για τη δυναμική του συστήματος, όπως κάποιες περιοδικότητες (κυρίως σε ημιτονοειδή γραφήματα) ή κατά πόσο γρήγορα αποσυσχετίζονται οι τιμές της χρονοσειράς.

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης παράδειγμα

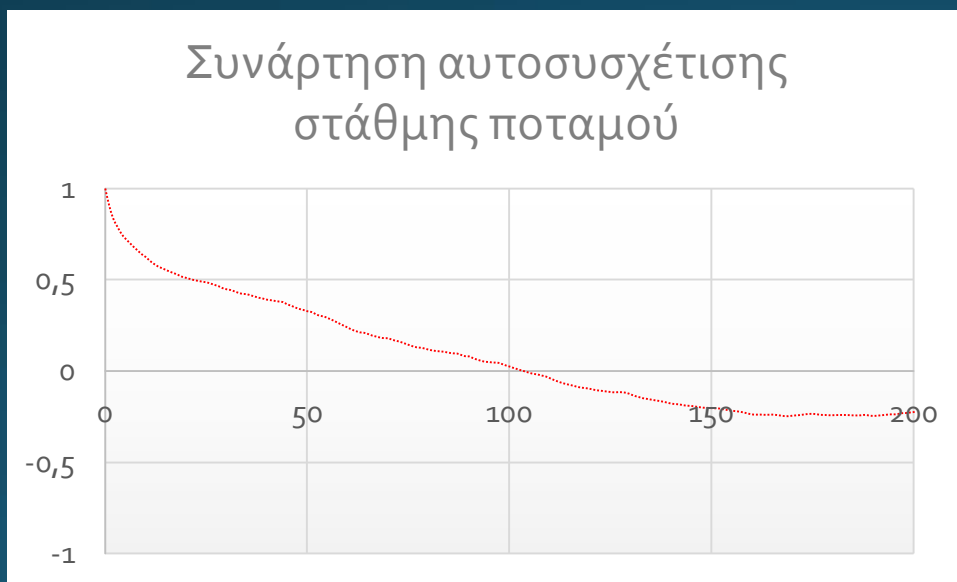
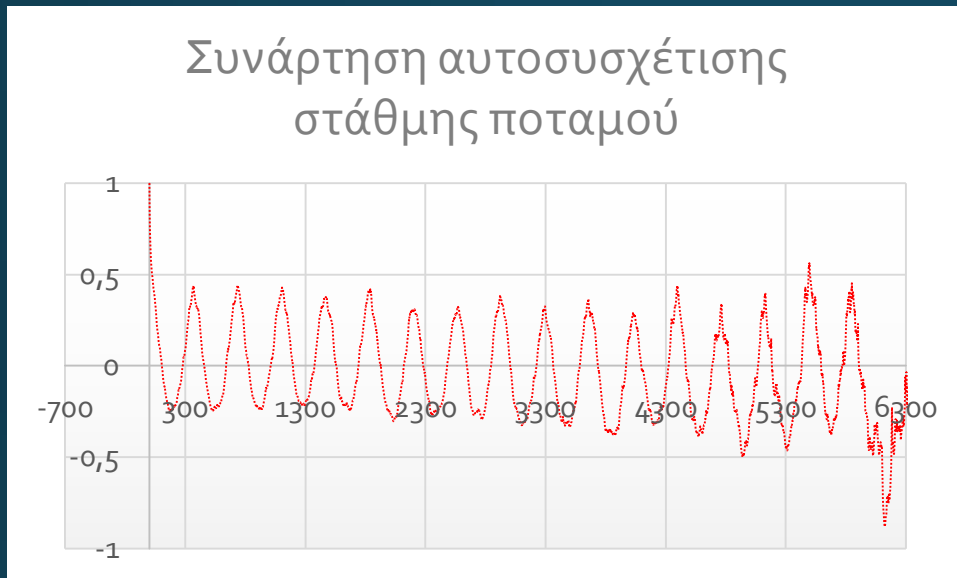
Η χρονοσειρά στάθμης ποταμού

Παρατηρούνται περιοδικότητες

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης παράδειγμα

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης στάθμης ποταμού

Οι συντελεστές αυτοσυσχέτισης τείνουν να μηδενιστούν σε Αργές χρονικές υστερήσεις - > **Σχετικά αργή αποσυσχέτιση** των μετρήσεων της χρονοσειράς.

Ζουμ

Επιπλέον διαφαίνεται η περιοδικότητα της χρονοσειράς

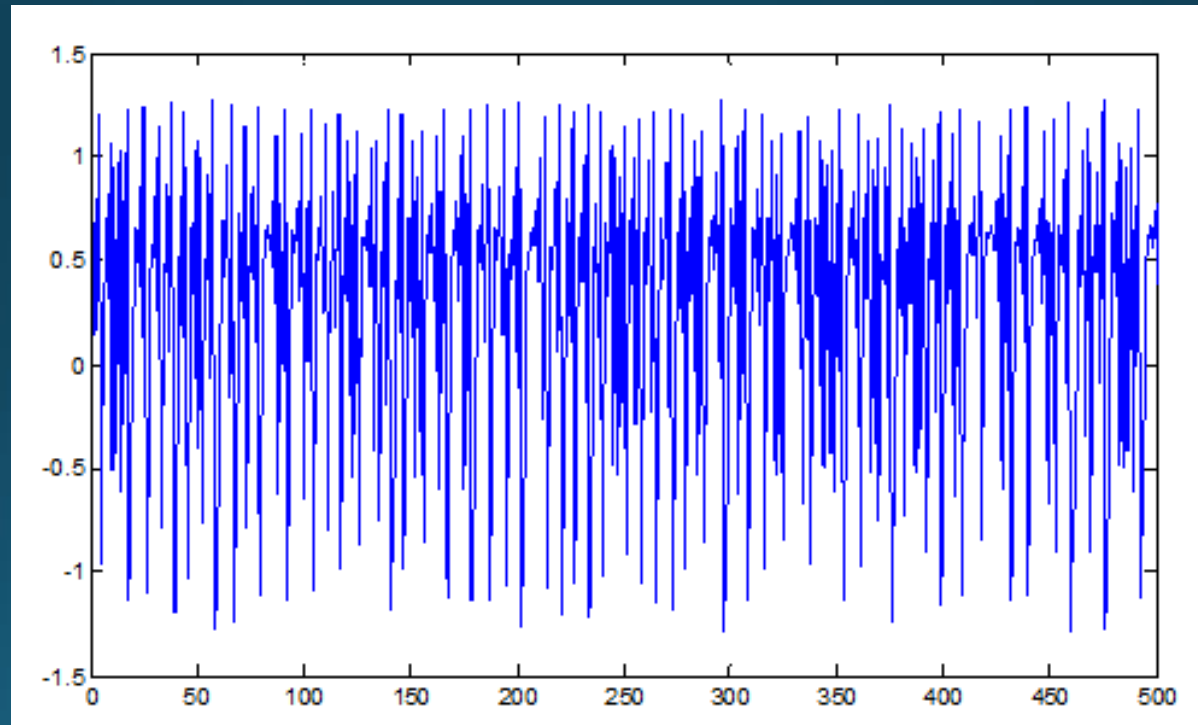
Αυτοσυσχέτιση

Η χρονοσειρά HENON προέρχεται από τη λύση του συστήματος εξισώσεων διαφορών (5000 σημεία)

$$x_{n+1} = 1 - ax_n^2 + by_n$$

$$y_{n+1} = x_n$$

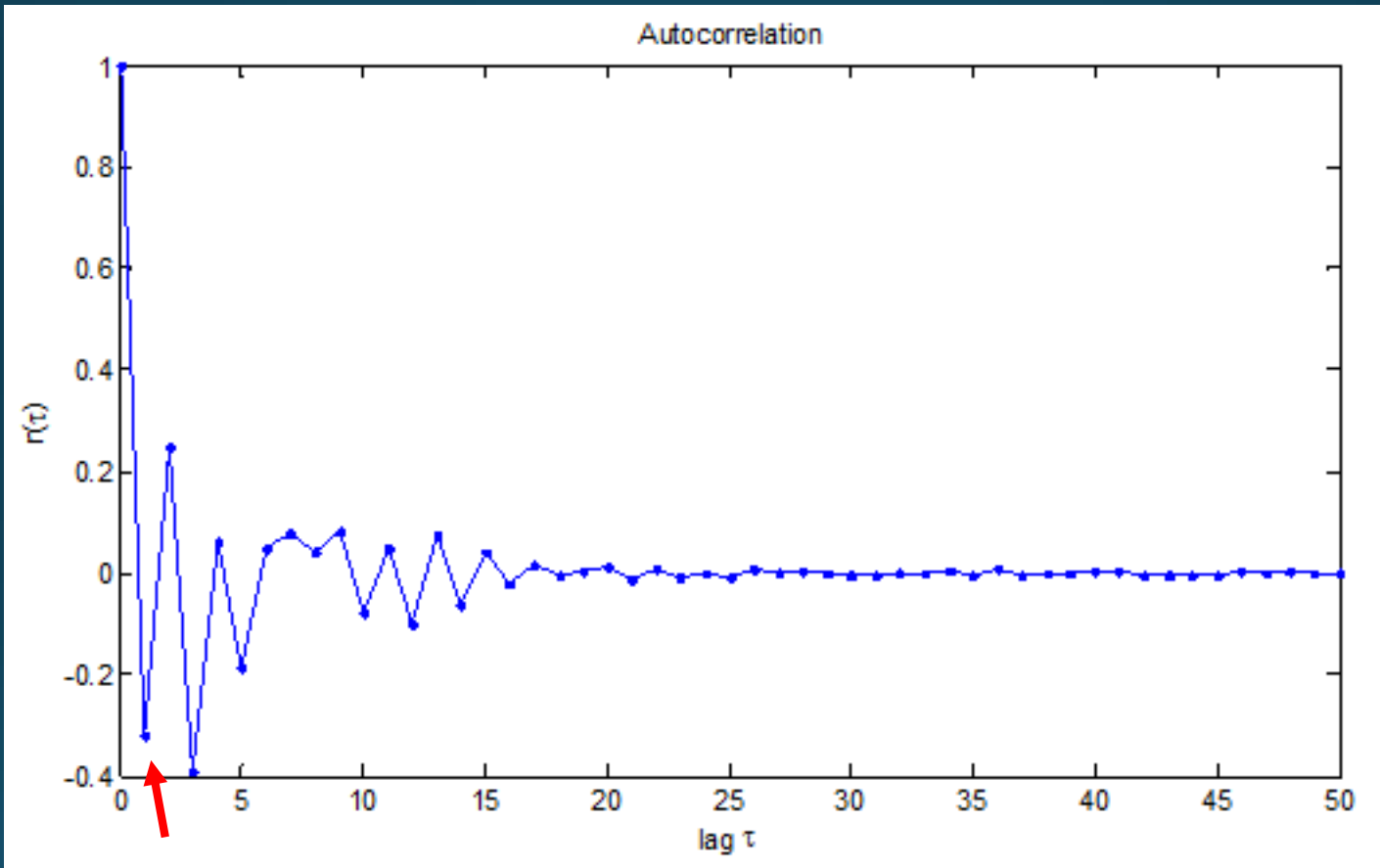
$a = 1.4$ και
 $b = 0.3$

Υπολογισμός της συνάρτησης αυτοσυσχέτισης (50 χρονικές υστερήσεις)

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης παράδειγμα

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης της απεικόνισης της χρονοσειράς HENON

Οι συντελεστές αυτοσυσχέτισης τείνουν να μηδενιστούν σε σύντομες χρονικές υστερήσεις -> **γρήγορη αποσυσχέτιση** των μετρήσεων της χρονοσειράς

Η συνάρτηση αμοιβαίας πληροφορίας (Mutual Information)

Η **Αμοιβαία Πληροφορία (mutual Information)** δύο μεταβλητών X, Y είναι το μέτρο με το οποίο μπορούμε να ποσοτικοποιήσουμε την **αμοιβαία εξάρτηση** των δύο αυτών μεταβλητών

$$I(X, Y) = \sum_{y \in Y} \sum_{x \in X} p(x, y) \log \left(\frac{p(x, y)}{p_1(x)p_2(y)} \right)$$

Όπου $p(x, y)$ η συνάρτηση κατανομής πιθανότητας των X, Y και οι $p_1(x), p_2(y)$ οι συναρτήσεις πιθανότητας των X και Y αντίστοιχα.

Η Συνάρτηση Αμοιβαίας Πληροφορίας μας αποδίδει την πληροφορία που κατανέμεται μεταξύ των X και Y , δηλαδή το κατά πόσο αρκετή πληροφορία υπάρχει για να «αναγνωρισθεί» η μία μεταβλητή, έτσι ώστε να μην «αναγνωρίζεται» η άλλη.

Συμπερασματικά, εάν $I(X, Y) = 0$ τότε οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες, ενώ εάν $I(X, Y) > 0$, τότε η μία μεταβλητή εξαρτάται από την άλλη.

Η αμοιβαία πληροφορία στις χρονοσειρές

Για τις χρονοσειρές η **Αμοιβαία Πληροφορία (mutual Information)** αφορά στις επιμέρους μετρήσεις της χρονοσειράς και το ρόλο των μεταβλητών παίζουν οι μετρήσεις $x_i, x_{i-\tau}$. Οπότε η συνάρτηση παίρνει τη μορφή

$$I(\tau) = I(x_i, x_{i-\tau})$$

με τιμές πάντα θετικές.

Το **πρώτο ελάχιστο** της $I(\tau)$ δηλώνει την χρονική υστέρηση για την επαρκή πληροφορία που ήδη έχουμε για τη επόμενη κατάσταση x_i αν γνωρίζουμε τη προηγούμενη κατάσταση $x_{i-\tau}$.

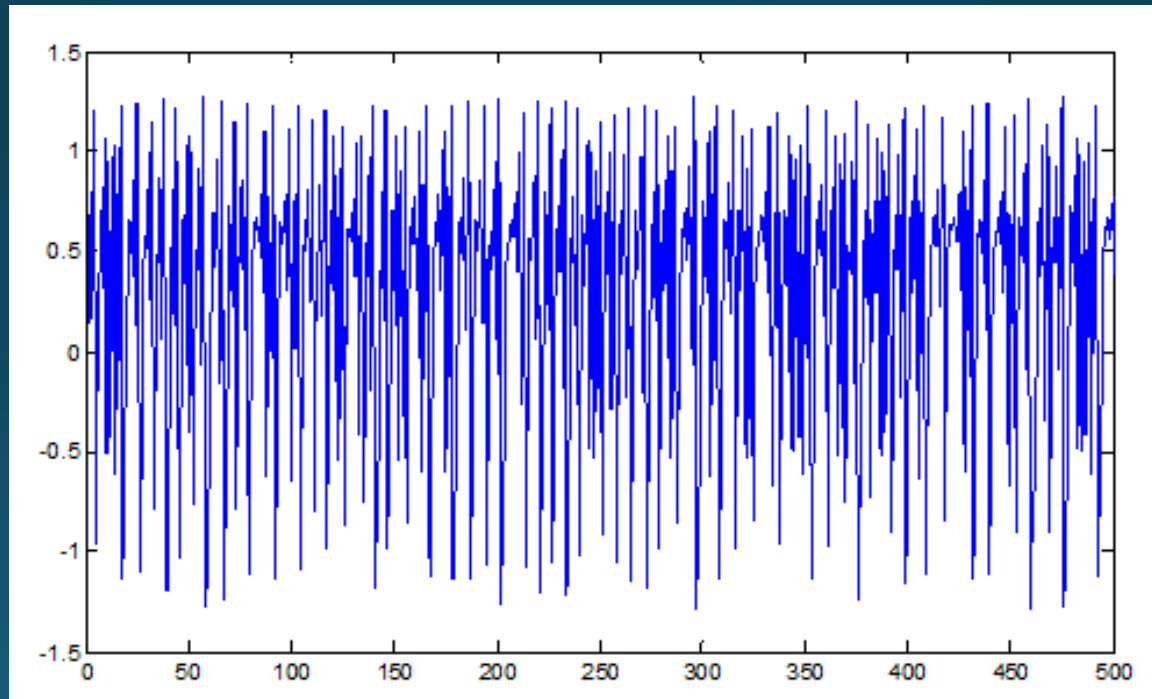
Αμοιβαία Πληροφορία

Χρονοσειρά του HENON

$$x_{n+1} = 1 - ax_n^2 + by_n$$

$$y_{n+1} = x_n$$

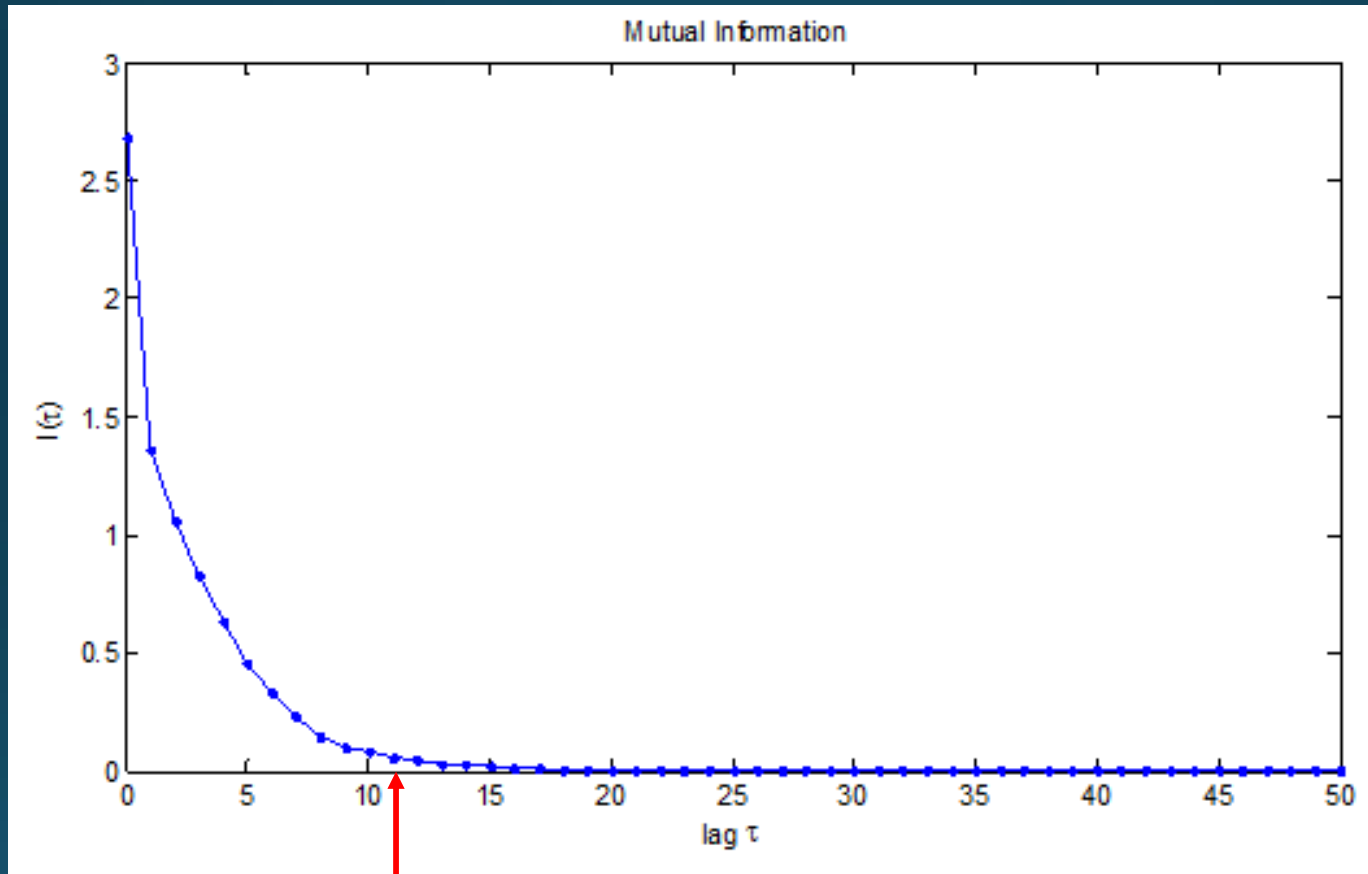
$a = 1.4$ και
 $b = 0.3$

Υπολογισμός της αμοιβαίας πληροφορίας για 50 χρονικές υστερήσεις

Η αμοιβαία πληροφορία για την απεικόνιση Henon

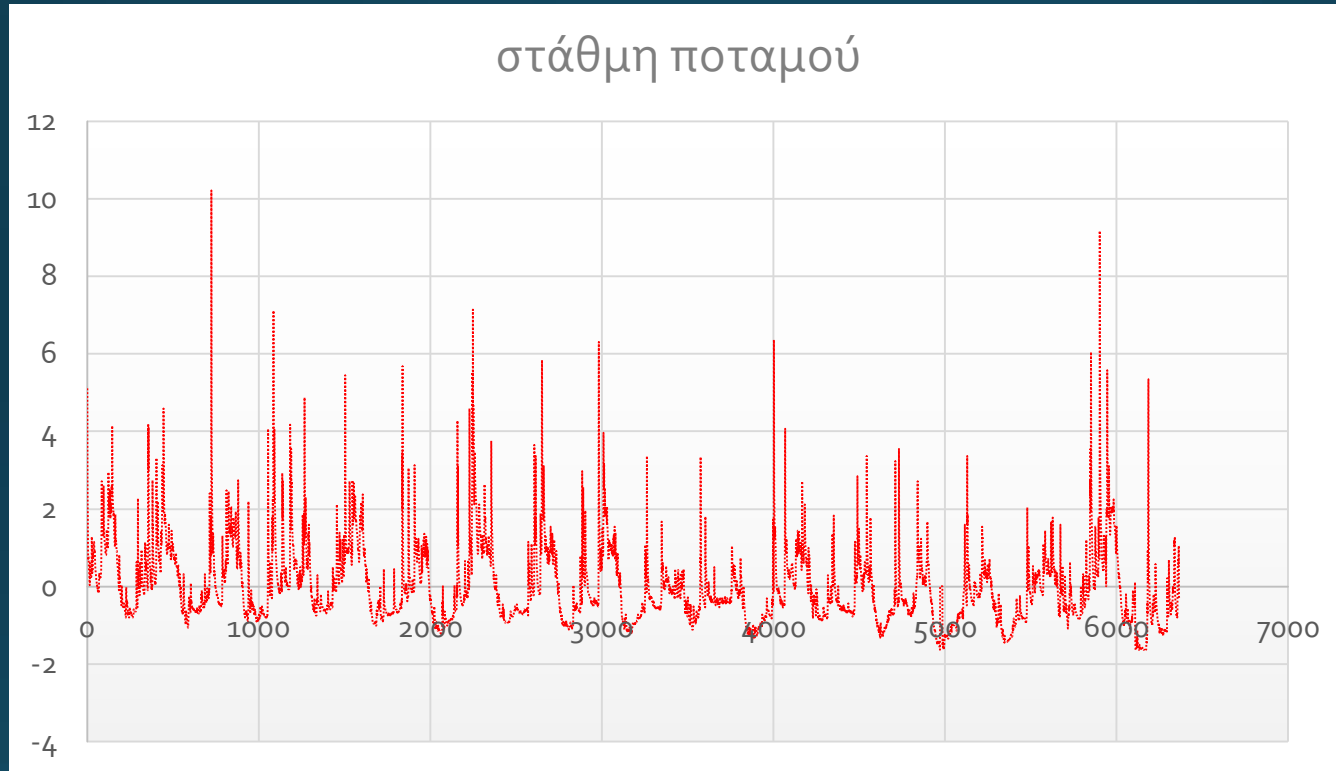
Για την χρονοσειρά του HENON η συνάρτηση αμοιβαίας πληροφορίας για 50 χρονικές υστερήσεις

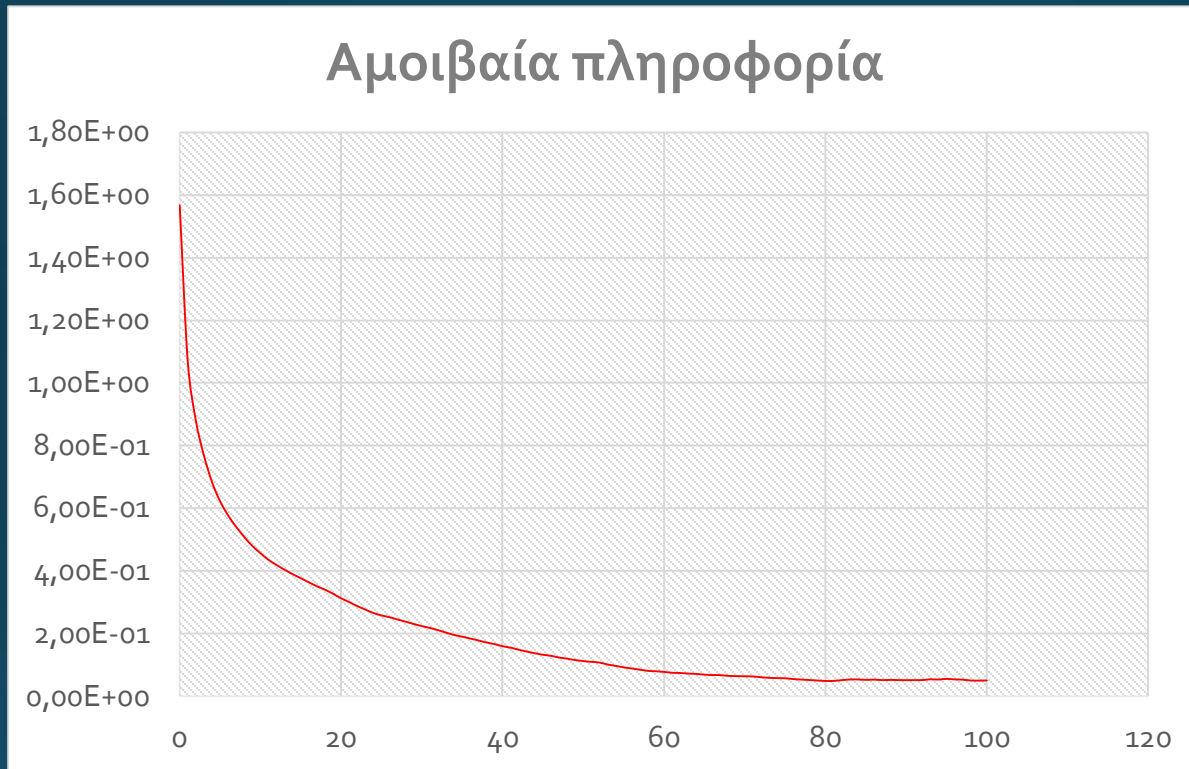
Παρατήρηση: Ελαχιστοποιείται στην χρονική υστέρηση $\tau=11$, γρήγορη αποσυσχέτιση των τιμών μεταξύ τους.

Η συνάρτηση αμοιβαίας πληροφορίας

Η χρονοσειρά στάθμης ποταμού

Η αμοιβαία πληροφορία για την χρονοσειρά του ποταμού

Παρατήρηση: Μηδενίζεται κοντά στην χρονική υστέρηση $\tau=55$, σχετικά αργή αποσυσχέτιση των τιμών μεταξύ τους.

Η συνάρτηση αυτοσυσχέτισης

Παράδειγμα της συνάρτησης αυτοσυσχέτισης για το σύστημα διαφορικών εξισώσεων Lorenz κάνοντας χρήση των εντολών autocor και mutual του προγράμματος TISEAN

$$\begin{aligned}\frac{dx}{dt} &= -\sigma(x - y) \\ \frac{dy}{dt} &= -xz + \rho x - y \\ \frac{dz}{dt} &= xy - \beta z\end{aligned}$$

Είναι γνωστό ότι για τις παραμέτρους $\sigma = 10$, $\rho = 28$, $\beta = \frac{8}{3}$ το ΣΔΕ Lorenz παρουσιάζει χαοτική συμπεριφορά

Υπολογισμός συνάρτησης αυτοσυσχέτισης (TISEAN)

Έχοντας αρχείο `lorenz_X.dat` στον φάκελο `Tisean` μεταβαίνουμε στο φάκελο μέσω `DOS`.

```
C:\> Γραμμή εντολών
Microsoft Windows [Version 10.0.18363.1198]
(c) 2019 Microsoft Corporation. Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος.

C:\Users\THANASIS>cd C:\Tisean\bin_
```

Υπολογισμός συνάρτησης αυτοσυσχέτισης (TISEAN)

Πληκτρολογούμε:

```
autocor lorenz_X.dat -c1 -o lorenz_x_autocor.dat
```

Όπου:

autocor -> εντολή για υπολογισμό αυτοσυσχέτισης

lorenz_X.dat -> το όνομα του αρχείου δεδομένων

-c1 -> η στήλη των δεδομένων

-o lorenz_x_autocor.dat -> το όνομα του αρχείου των αποτελεσμάτων

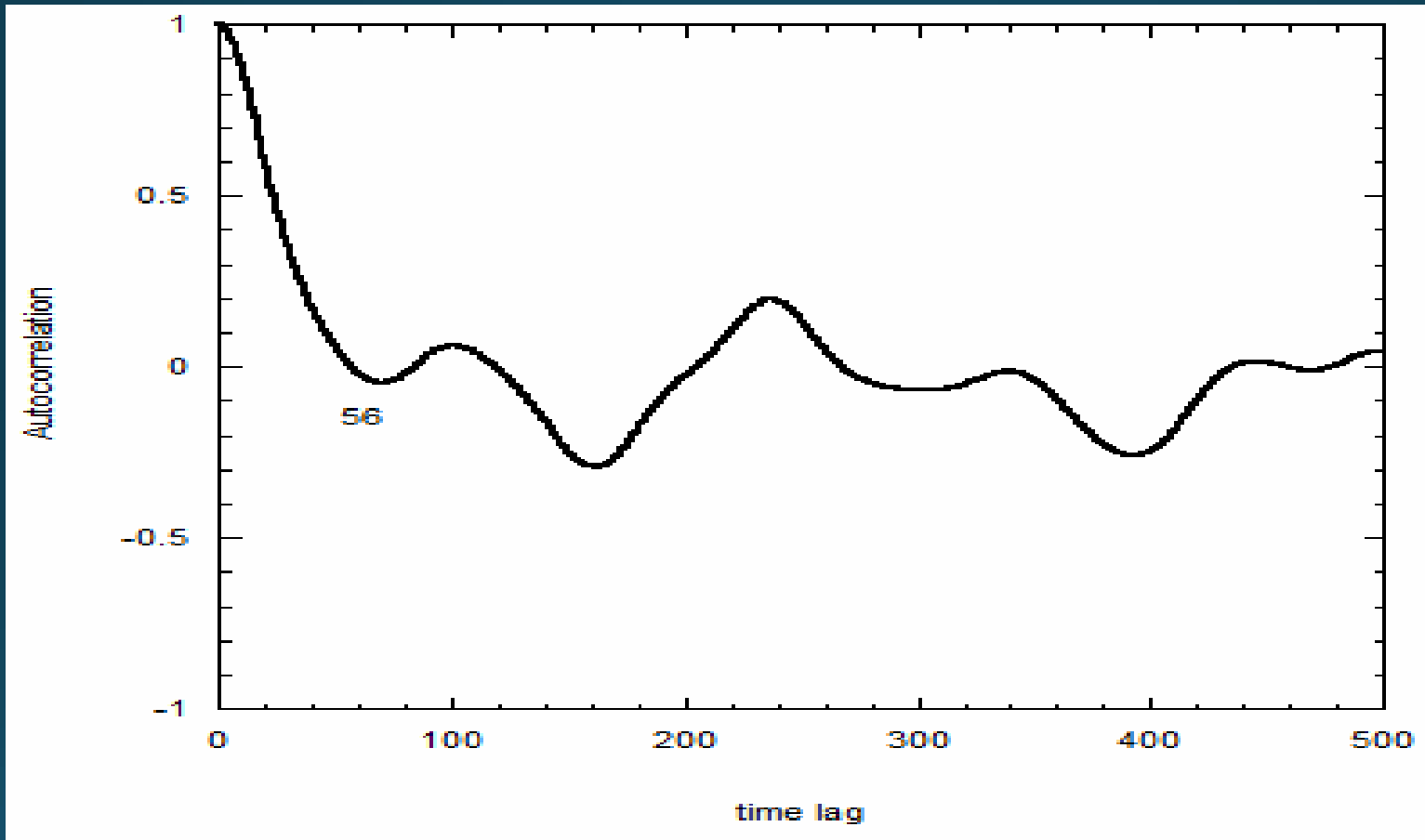
```
cmd: Γραμμή εντολών
Microsoft Windows [Version 10.0.18363.1198]
(c) 2019 Microsoft Corporation. Με επιφύλαξη κάθε νόμιμου δικαιώματος.

C:\Users\THANASIS>cd C:\Tisean\bin

C:\Tisean\bin>autocor lorenz_X.dat -c1 -o lorenz_x_autocor.dat
```

Υπολογισμός συνάρτησης αυτοσυσχέτισης (TISEAN)

Κάνουμε τη γραφική παράσταση του αρχείου αποτελεσμάτων **lorenz_x_autocor.dat** το

Παρατηρούμε ότι αποσυσχετίζονται οι τιμές σε σχετικά γρήγορους χαρακτηριστικούς χρόνους ($\tau=56$).

Υπολογισμός αμοιβαίας πληροφορίας (TISEAN)

Πληκτρολογούμε:

```
mutual lorenz_X.dat -c1 -D30 -o lorenz_x_mutual.dat
```

Όπου:

mutual -> εντολή για υπολογισμό αμοιβαίας πληροφορίας

lorenz_X.dat -> το όνομα του αρχείου δεδομένων

-c1 -> η στήλη των δεδομένων

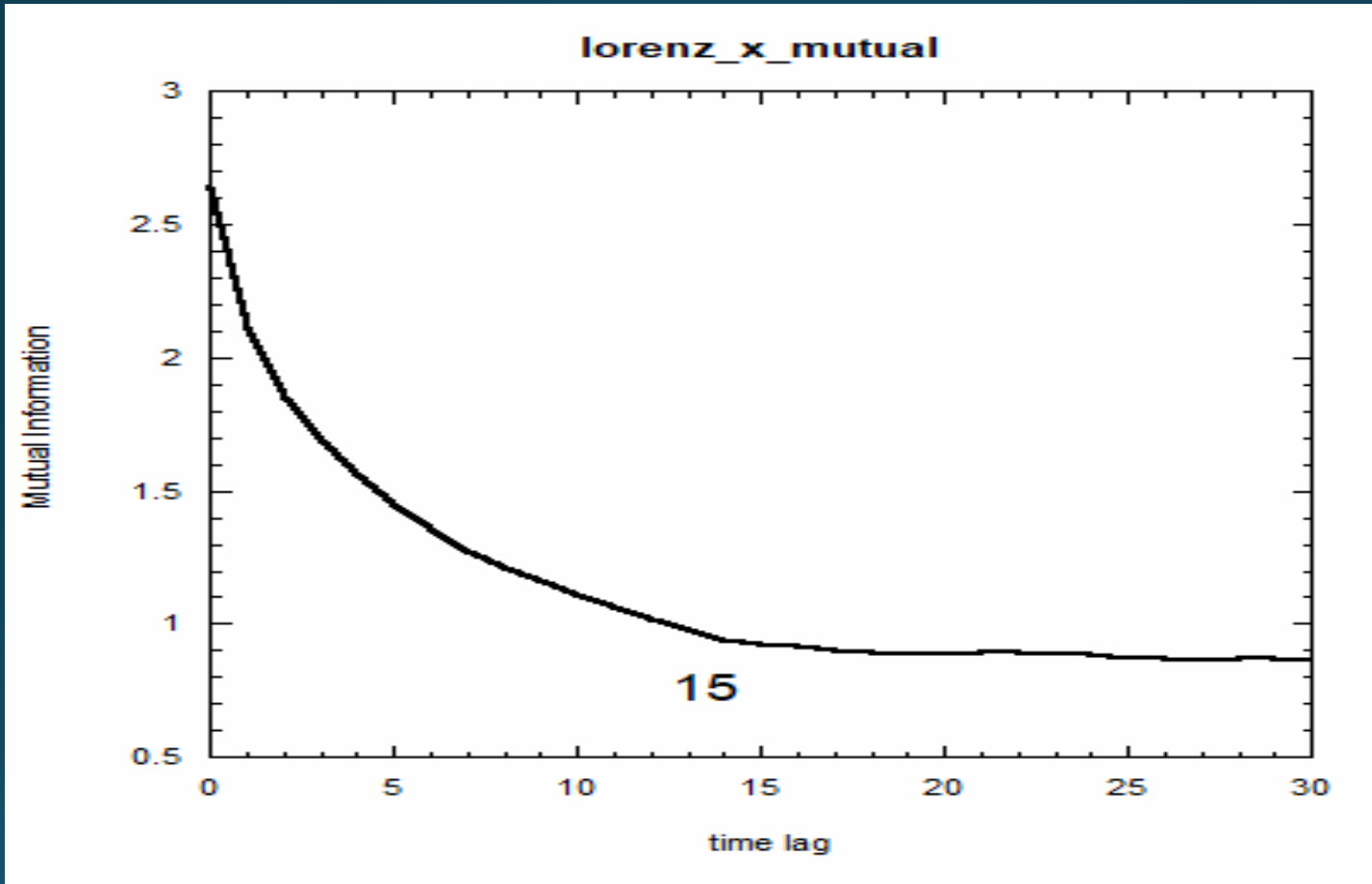
-D30 -> η μέγιστη χρονική υστέρηση υπολογισμού

-o lorenz_x_mutual.dat -> το όνομα του αρχείου των αποτελεσμάτων

```
C:\Tisean\bin>mutual lorenz_X.dat -c1 -D30 -o lorenz_x_mutual.dat
```

Η αμοιβαία πληροφορία

Κάνουμε τη γραφική παράσταση του αρχείου αποτελεσμάτων **lorenz_x_mutual.dat**

Παρατηρούμε ότι παρουσιάζει πρώτο ελάχιστο σε σχετικά γρήγορους χαρακτηριστικούς χρόνους ($\tau=15$), άρα οι τιμές σταματούν να εναλλάσσουν πληροφορία σε σύντομα. Δύσκολο στην πρόβλεψη.